

Dějiny Předního východu

1. přednáška

- Doporučená literatura
- Sylaby
- Úvod do dějin starověku
- Klínové a Hieroglyfické písmo

Doporučená literatura

- Pečírka, Jan: *Dějiny pravěku a starověku I.* Praha 1982, 607 s.
- Charvát, Petr: *Průvodce všedním životem ve starověku.* Praha 2002, 105 s.
- Garbini, Giovanni: *Starověké kultury Předního východu.* Praha 1971.
- Klíma, Josef. *Společnost a kultura starověké Mezopotámie.* Praha 1962, 207 s.
- Prosecký Jiří - Hruška, Blahoslav – Rychtařík, Marek Rychtařík: *Epos o Gilgamešovi.* Praha 2003, 410 s.

Sylaby

1. 20. 10. 2011
 - Organizační pokyny
 - Doporučená literatura
 - Vývoj klínového a hieroglyfického písma, jejich výzkum a přínos
 - Úvod do dějin starověku (podmínky vzniku star. c.)
2. 27. 10. 2011
 - Sumer a Akkad
3. 10. 11. 2011
 - Babylonská a Asyrská říše, Chammurapiho zákoník
4. 24. 11. 2011
 - Vznik egyptské civilizace, náboženství, společnost, první přechodné období a střední říše.
5. 8. 12. 2011
 - Československá a česká egyptologie, vývoj v syropalestinské oblasti, Foinikie a její expanze, Chetitě.

Ukončení: Ústní zkouška, před termíny v polovině prosince,

Ukončení přednášek

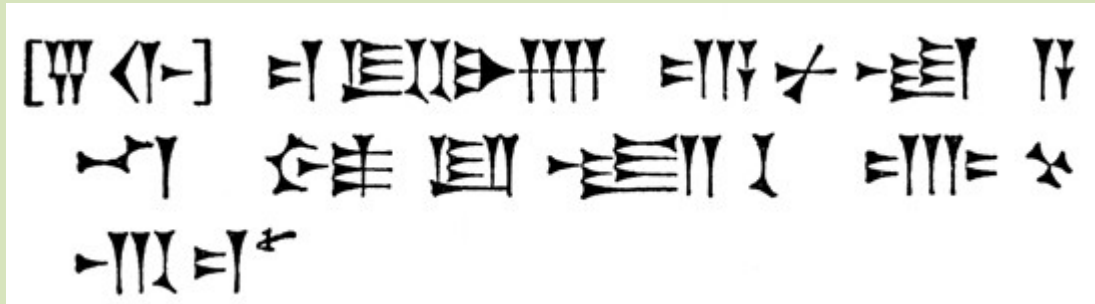
- Ústní zkouška/ 3. kredity
- Před termíny v polovině prosince
- Okruhy otázek:
 1. Klínové písmo
 2. Hieroglyfické písmo
 3. Konsonantní systémy Syropalestinské oblasti
 4. Podmínky vzniku starověkých civilizací
 5. Sumer (sumerský městský stát, teokratický s., náboženství, společnost)
 6. Akkad
 7. Babylonie
 8. Asyrie
 9. Vznik egyptské civilizace, Stará říše.
 10. Egyptská mytologie, kult pohřbívání.
 11. 1. přechodné období v Egyptě a Střední říše.
 12. Chetitský stát
 13. Foinikie a její expanze
 14. Indie ve starověku
 15. Čína ve starověku

Úvod – podmínky vzniku starověkých civilizací

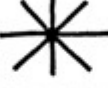

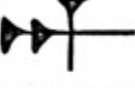

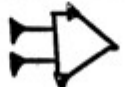

1. Přírodní podmínky
 - Vyrovnané podnebí po celý rok
 - Přístup k vodním lokacím
 - Možnost sklizně několikrát za rok
2. Civilizační vývoj v oblasti
3. Kontakt s nejvyspělejšími státy
 - Kypr, Kréta, ostrovní a pevninské Řecko, severní Mezopotámie a Turecko
4. Materiální zázemí
 - Cu, Sn
 - Stavební materiál (dřevo, kámen, hlína)
 - Obchodní zázemí pro dodávku materiálu
5. Rozvoj písma

Vývoj klínového písma

- Na území Sumeru, kolem roku 3000 př. n. l.
- Vývoj písma z piktogramů, snad již někdy kolem r. 3500 př. n. l.
- Zapisování pomocí rákosového písátka na hliněnou tabulku
- Hliněná tabulka byla vypalována, některé zápisy i tesané do kamene (jako např. Chammurapiho zákoník).

Vývoj klínového písma

MEANING		OUTLINE CHARACTER, B. C. 3500	ARCHAIC CUNEIFORM, B. C. 2500	ASSYRIAN, B. C. 700	LATE BABYLONIAN, B. C. 500
1.	The sun				
2.	God, heaven				
3.	Mountain				
4.	Man				
5.	Ox				
6.	Fish				

Vývoj klínového písma

- Klínové písmo je vyjádřeno za pomoci znaků a symbolů, nejedná se tedy o písmo typu latinky či řecké alfabéty.

- Akkadština, Asyrština, stará Perština, Chetitština.
- Klínové písmo převzali prakticky všechny semitské kmeny.
- Z nich se později oddělila Féničtina a Hebrejština.

Vývoj klínového písma

- Henry Rawlison
- Edward Hincks
- William Henry Fox Talbot
- Julius Oppert

- Bedřich Hrozný

Hieroglyfy

- Název z řečtiny „*hiera glyfé*“ - „*posvátný znak, symbol*“
- Původně pouze pro egyptské písmo, dnes hieroglyfickým písmem nazýváme také např. určitý typ chetitského písma či např. mayské písmo.

- Začátek vývoje velmi podobný jižní Mezopotámii. Vznik z piktogramů

- Nutnost zápisu pravidelných záplav = výnos daní.
- Hieroglyfické písmo plně rozvinuté během 1 – 2. dynastie.
- Používání pečetních válečků.

- Doplnující informace sakrálních staveb
- V průběhu 3. dynastie jako textové výzdoby hrobek

Hieroglyfy

System hieroglyfického písma

IDEOGRAMY – jeden znak se rovná jednomu slovu, znamená slovo, které zobrazuje

FONOGRAMY – mají fonetickou hodnotu a jejich skládáním se tvoří slova, představují buď hlásku či skupinu hlásek

DETERMINATIVY – tato poslední sada znaků je poměrně specifická – neměly sice fonetickou hodnotu, mohly ale ovlivnit význam i výslovnost zapsaného slova. Nesmíme je ale chápat jako diakritiku či interpunkci, v našem písmu pro ně neexistuje žádný ekvivalent.

System hieroglyfického písma

ovlivnění významu slova -Tyto znaky plnily upřesňovací funkci pro případ, že se dvě slova psala stejně. Determinativ, pak jako poslední znak slova, upřesňoval jeho význam.

Ovlivnění výslovnosti – eg. jazyk v písemné podobě zachycoval jen souhlásky, samohlásky se používaly jen zřídka, většina z nich neměla svoji písemnou podobu – determinativ mohl díky této vlastnosti hieroglyfického písma ovlivňovat výslovnost i u slov, která měla shodný zápis (shodné souhlásky) ale rozdílně se četla/vyslovovala (jiné souhlásky). I přes shodný souhláskový zápis je díky dodatečnému „znaku“ zřejmý jejich význam i rozdílná výslovnost

př. souhlásky **v / k** - jak číst? – různými determinativy se změnil výslovnost – např. vlčí hlava – vlk, lokomotiva – vlak, lyže – vlek,...

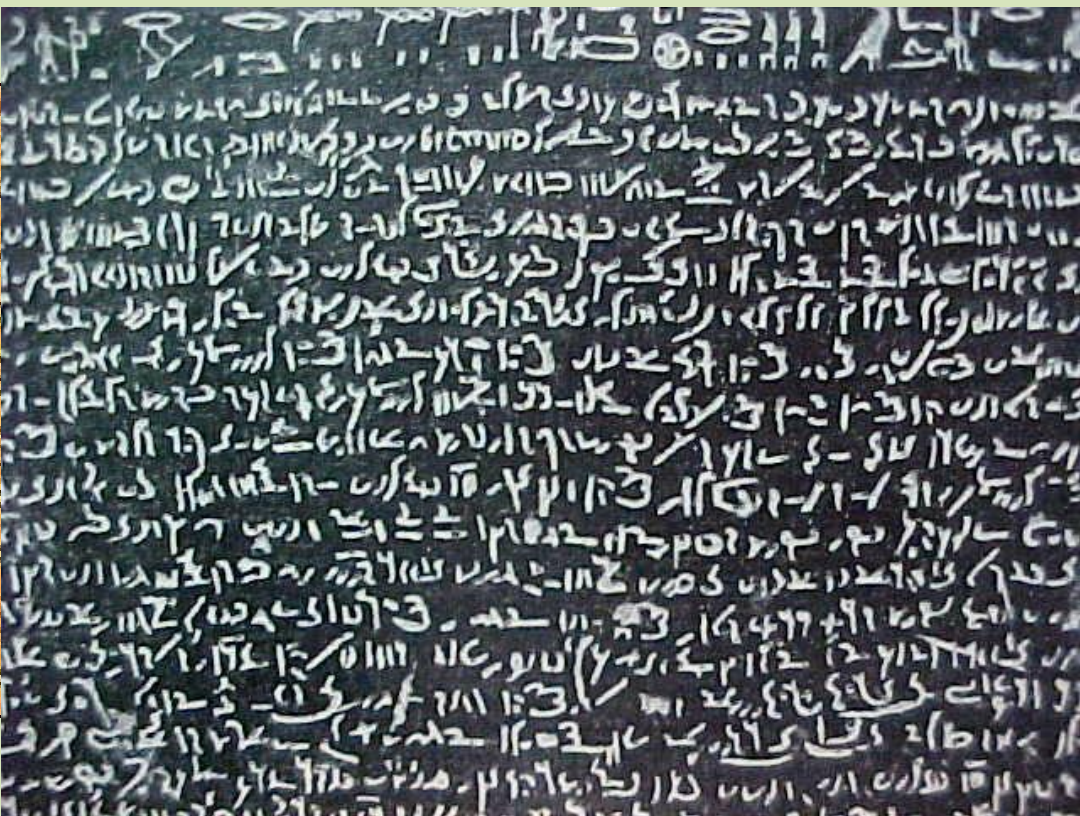
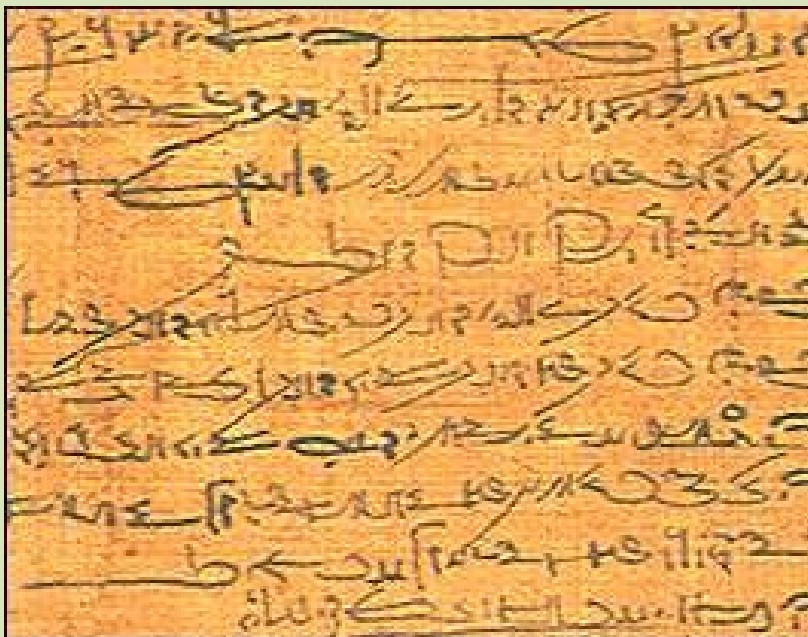
System hieroglyfického písma

- Hieroglyfické písmo bylo velmi komplikované, co se týká samotného provedení.
- Tesání do kamene – sakrální budovy, pohřební stavby.
- Pro „běžnější psaní“ písmo **hieratické** („kněžské“)
- Kurzivní, vycházející z hieroglyfického písma.

System hieroglyfického písma

- V 7. st. př. n. l. se vyvinulo z hieratického písma písmo **démotické**
- Toto písmo v podstatě se stalo „lidovou“ verzí egyptského písma.
- Rozšířeno i mimo elitní vrstvy obyvatelstva (úředníci, kněží)
- Hieratické písmo se zjednodušilo o další znaky.

Psací potřeby

- Tesání do kamene, psaní na vápenec, destičky ze slonové kosti, dřevěné destičky pokryté štukem a papyrus.

- Papyrus:

- Druh šáchoru (*Cyperus Papyrus*), který rostl v houštinách na březách Nilu.

- Stvolý v délce cca 40cm se očistily, a kladly na tvrdou decku, pak se sušily a hladily

Psací potřeby

- Papyrus byl úplně bílý, až za století zežloutl či zhnědl.
- Uchovával se svinutý

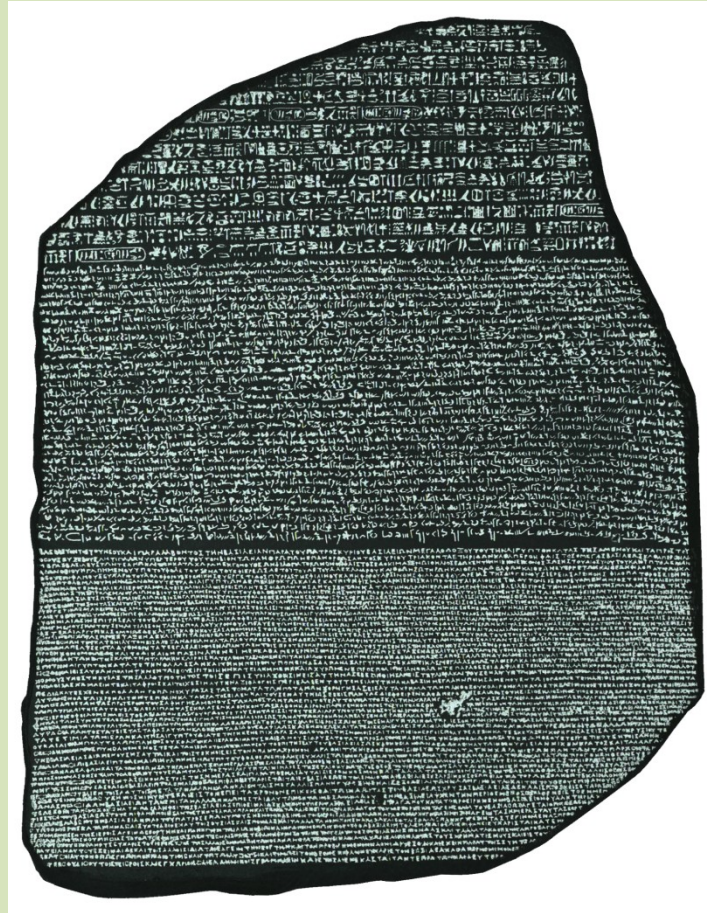
- Psalo se vyschlým stvolem sítiny *Junctus maritimus*, od 3. st. př. n. l. se využíval seříznutý stvol rákosu.

- Barva - **černá** (směs pojidla a sazí)
 - **červená** (okrový prášek, pojidlo a voda)

Luštění egyptského písma

- Roku 1799, našli při opevňovacích pracích v Rosettě Francouzi žulovou stělu popsanou hieroglyfy, demotickým písmem a řečtinou.
- Tuto tzv. Rosettskou desku získali do svého vlastnictví Britové, po porážce Napoleona.
- Zkoumání začal Thomas Young
- Nezávisle Francois Champollion, který pracoval na kopii této desky.
- Roku 1821 Champollion vyluštil kartuše králů (Ptolemaia a Kleopatry). Zjistil, že 486 řeckých slov patří 1419 hieroglyfů. Z toho vyplývalo, že není možné, aby každý hieroglyf představoval jedno slovo. Podařilo se mu rozluštit ideogramy, fonogramy, determinativy.
- Roku 1822 za pomoci znaků z Abu Simbelu, a koptštiny rozluštil zbyvající znaky.

Luštění egyptského písma

Luštění egyptského písma

Nastudujte Epos o Gilgamešovi.